

von Gerbers palats
i Alexandria

*Träpatronen
och filantropen Carl
Wilhelm von Gerbers
palats i Alexandria har
renoverats av
Fastighetsverket och ställts
i ordning för Svenska
institutet. Arkitekt för
ombyggnaden är Kim
Gyllenpalm.*

Det blåser hårt från Medelhavet när vi närmar oss cornichen, strandpromenaden, i Alexandria. Palmerna har fått en vinterpåse över sina blad för att inte blåsa sönder. Vi böjer oss mot vinden och närmar oss byggnaden som är omgärdad med byggnadsställningar på 26 Juli Avenyn.

Paradingången, som vetter mot strandpromenaden, är övertäckt med plast. Vi tar oss fram mellan skottkärror och byggmaterial och går in i det som tidigare varit, och snart återigen ska bli, ett av palatsets garage. En halvtrappa upp finns byggmästarens provisoriska kontor.

Restaureringen och renoveringen har skett i rekordfart. Sedan den svenska regeringen hösten 1997 tog ett principbeslut att utreda möjligheten att etablera ett svenskt institut i Alexandria har det gått snabbt. Projekteringen påbörjades i oktober 1998. Upphandlingen av entreprenörer skedde i april förra året och byggstart månaden därpå. I februari i år blev von Gerbers palats färdigställt för Svenska institutets verksamhet och behov. Hela renoveringen beräknas ha kostat cirka 19 miljoner kronor.

Svensk vicekonsul

Tyskfödde Carl Wilhelm von Gerber var en väl ansedd företagare med goda kontakter både inom och utanför Egypten. Han handlade i nordiska trävaror och var dessutom generalagent för primusköken, dåtidens storsäljare före elektricitetens genombrott.

När en svensk vicekonsul i början av 1920-talet skulle utses i Alexandria föll valet på von Gerber. Fyra år senare, 1925, blev von Gerber svensk generalkonsul.

Samma år stod von Gerbers köpmannapalats vid strandpromenaden nummer 56 klart. Marken hade han

köpt några år tidigare. Byggnaden har en neoklassisk stil, som var vanlig i slutet på 1800-talet. Det finns en tydlig påverkan från Europa och kanske allra mest från Italien, därför trodde man länge att arkitekten också var italiensare. Men i samband

med projekteringsstarten fann Jan Gyllbäck gömda originalritningar över fastigheten, där det framgick att en egyptier bosatt i Alexandria, Onnig Meras, var arkitekt till fastigheten.

– Det finns fortfarande en oerhörd yrkesskicklighet i Egypten som har kunskap om allt från att ta hand om stuckaturer och dekorationsmåla till att ta fram exakt rätt patina på golv och väggpaneler, säger Jan Gyllbäck vid Fastighetsverket, som har ansvarat för projektet och konstaterar att det är väldigt lite som inte har gått att återställa.

Originalkulören åter

Även färgen på fasaden har återskapats. Många trodde att von Gerbers palats ursprungligen var grått men luften i Alexandria sliter hårt på fasader. Det var först efter att Jan Gyllbäck hade konsulterat antikvarien och hänvisat till bygglovsvillkoret att fasaden skulle färgas i enlighet med sin tidigare gula originalkulör, som tvivlarna blev övertygade om att den ursprungliga färgen var gul. Någon annan kulör är heller inte tillåten utmed strandpromenaden.

von Gerbers 25-rumsbyggnad uppstår ett helt kvarter och var redan före restaureringen ett av de bäst bevarade husen vid strandpromenaden. Fastigheten har två ingångar: paradingången mot Medelhavet och strandpromenaden, medan ingången på den östra sidan är till för konsulära ärenden och dem som arbetar eller bor i huset.

Huvudingången byggdes för mottagningsceremonier, och den vita marmortrappan leder upp till mottagningsrummet på andra våningen.

Vinden sveper in mot palatset från Medelhavet över den livligt trafikerade 26 Juli Avenyn.

Hissen av tillverkaren Graham Brothers importerades från Sverige och är lika gammal som byggnaden.

Precis innanför porten på höger sida finns en minnesplakett i marmor från besöket som kronprins Gustav Adolf och prins Bertil gjorde hos von Gerber år 1934.

I entrén finns även tråhissen av märket Graham Brothers, Stockholm. Hissen, som är lika gammal som fastigheten, har även den renoverats och uppfyller nu dagens krav på säkerhet.

Samtliga palatsets 25 rum har renoverats. Genomgående i hela fastigheten är det högt i tak, närmare 4,3 meter, höga väggpaneler i mahogny eller ek och rikligt med balkonger och öppna spisar.

På första våningen finns konsulatets lokaler med den imponerande receptionsdisken och telefonhytten i mahogny. I det större konferensrummet arbetas koncentrerat med att ersätta den förlorade stuckaturen genom att göra formar av silikon och gjuta nytt, för att därefter omsorgsfullt måla enligt originalet. Renoveringen sker in i minsta detalj. Våningens alla fönsterluckor är samlade i några hörnrum där målare skrapar, putsar, lagar, spacklar och målar om fönsterluckorna till den ursprungliga beige färgen.

Plötsligt blåser det till och ett slarvigt stängt fönster flyger upp. Regnet väter det nybetsade golvet och en arbetsledare ropar irriterat. Golven har nyligen slipats, lackats och sedan putsats upp med bomullstussar för att få den rätta glansen.

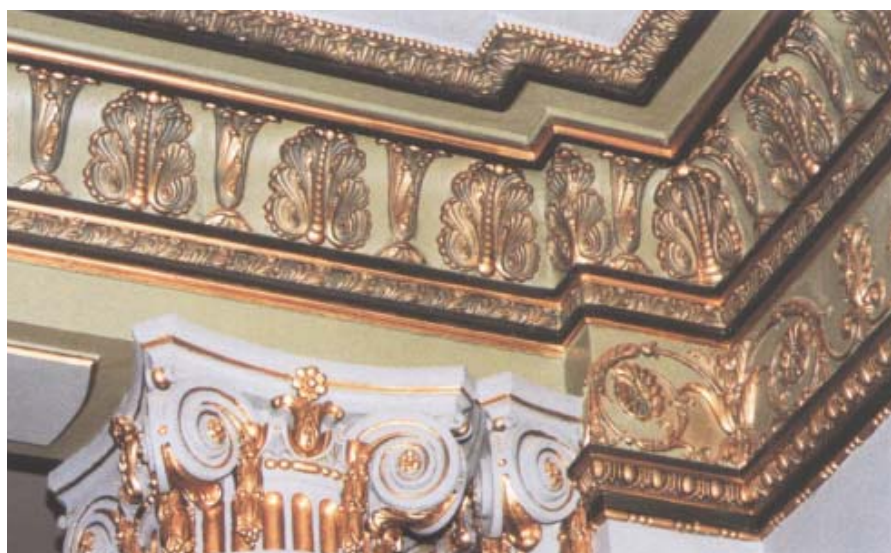
Överdådiga interiörer

Klimatet i Alexandria kan variera från sommarens tropiska värme till vinterns råa och fuktiga luft. Därför finns det en klimatanläggning med både kyla och värme installerad i von Gerbers palats. De synliga ledningarna på väggarna har bytts ut och ligger nu infällda i golv och väggar. Det var anledningen till att golven slipades om.

– Vi blev tvungna att slipa golven och var rädda att vi då skulle förlora den fina nyansen

Genomgående i hela fastigheten är de höga fönstren och den rejäla takhöjden, drygt fyra meter.

Arbetet med att återställa von Gerbers palats har gått förvånansvärt snabbt, trots att varje detalj är omsorgsfullt restaurerad.

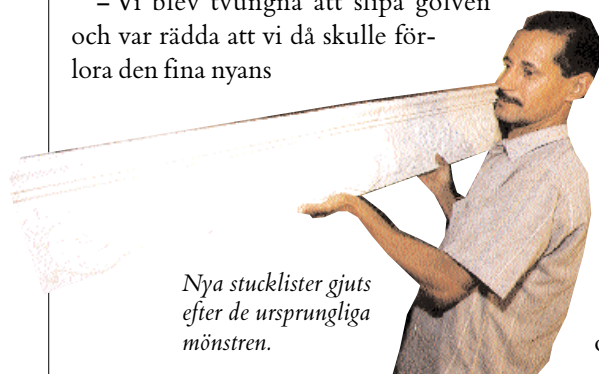
golven hade, men efter en strykning med en speciell pigmentering fick golven rätt patina, konstaterar Jan Gyllbäck.

Den verkliga praktvåningen finns på våning två. Alla rum har öppna spisar och paneler i ek och mahogny som inte har behövt restaureras. Rummen som vetter mot strandpromenaden är av antikvariskt värde och har därför behandlats extra varsamt vid renoveringen. För att få exakt rätt kulör och färgtyp har färgen blandats i Sverige och sedan levererats till Alexandria.

Intill det restaurangutrustade köket ligger matsalen, målad i olivgrönt och med en spegeltäckt

vägg som vetter in mot Gerberska palatsets paradsal, Blå salen. Målad i de ursprungliga färgerna, guld och två blågröna nyanser, utgör Blå salen von Gerbers absolut främsta rum. Längs salens yttervägg löper en balkong med utsikt över strandpromenaden och den gamla hamnen.

En gång i tiden hade von Gerber sin egen inredning här med soffgrupp i svenska färger och den specialtillverkade flygeln av märket Malmsjö. Samtliga armaturer har bibehållits men renoverats för att klara dagens säkerhetskrav. Taklampan i koppar och den handknutna blå mattan med von Gerbers eget signum är också typiska för 1800-talets empirestil. Inventarierna, till stor del tillverkade utanför Egp-

Nya stucklister gjuts efter de ursprungliga mönstren.

Det finns fortfarande en stor yrkesskicklighet i Egypten, bland annat då det gäller stukaturer och dekorationsmålning.

Blå salen, palatsets förnämsta rum, har dekor i guld och två nyanser av blågrönt.

ten och flera importerade från Sverige, har även de renoverats och kommer delvis att återställas till våningen.

På andra sidan Blå salen finns biblioteket som en gång även rymde ett biljardbord. Biblioteket med sin hörnbalkong var från början målat chokladbrunt men har istället lättats upp med två röda nyanser. Biblioteket kommer i fortsättningen att fungera som ett mottagningsrum.

På samma plan finns det gästrum där kronprins Gustav Adolf övernattade under sitt besök 1934. Detta rum gjordes senare om till kapell, då Svenska kyrkan i utlandet 1969 flyttade in sin verksamhet i huset.

Vi möter den egyptiska underleverantören för elanläggningen, Abdhalla

Shounu, i trappan. Han har jobbat med svenska företag tidigare och tycker inte att det är någon större skillnad på det utförda arbetets kvalitet. Den stora skillnaden ligger i materialet.

– Det är alltid roligt att jobba med det bästa materialet, konstaterar Abdhalla Shounu och tillägger att nu arbetar alla sju dagar i veckan för att hålla tidplanen.

På tredje våningen finns två lägenheter. Under perioden då von Gerbers palats användes av Svenska kyrkan i utlandet bodde sjömanskyrkans präst och hans assistent i lägenheterna. Här har nu renoverats och byggts om till ett residens och en gästlägenhet. Under februari flyttar Svenska institutets chef, Rolf Carlman med familj, in.

På von Gerbers tid användes fjärde våningen för tjänare och till den skola för blinda som von Gerber stödde fram till sin död 1959. Nu kommer våningen att användas av svenska forskare. I rum större än studentlyor och med tillgång till kök ska det ges möjlighet att forska och bo i Alexandria – ett led i Svenska institutets verksamhet. På fjärde våningen finns också den enorma takterrass med pergola, som upptar halva våningsplanet och som ger en vy ut över hela bukten i Alexandria.

Sjömanskyrka och konsulat

Efter 30 år drog sig von Gerber tillbaka från sina konsulära plikter 1951. Enligt vad som sägs dog von Gerber vid 76 år av en hjärnblödning i sitt badkar. von Gerber, färgad av sina år i Egypten, ville likt faraonerna begravas i en sarkofag. Han hade förberett en gravkammare tolv meter under jorden i källaren till den byggnad som han ursprungligen lät uppföra för svenska kyrkans verksamhet, lite längre bort från strandpromenaden. Men de egyptiska myndigheterna accepterade inte von Gerbers önskan och istället blev von Gerbers sista viloplats en protestantisk kyrkogård i Alexandria.

Efter von Gerbers död 1959 ärvde hans bror huset. Men Nassers nationaliseringsvåg drog genom landet och brodern Tage insåg att han skulle få svårt att förvalta arvet och lät istället donera fastigheten till Svenska kyrkan i utlandet.

von Gerbers palats har tjänstgjort både som sjömanskyrka och konsulat. Men sedan flera år har byggnaden både saknat präster och diplomater. Med Svenska institutet i von Gerbers palats kommer byggnaden att tjäna som mötesplats och bro mellan Europa och regionen. Här kommer förutom forskning att genomföras seminarier och kulturellt utbyte av information.

Rolf Carlman, institutets förste chef, har i 25 år arbetat med bistånds- och forskningsfrågor, senast som chef för Sarec, Sidas avdelning för forskningsbistånd. Så har filantropen och trävarupatronen von Gerbers praktfulla 25-rumspalats blivit kvar i svensk ägo och kommer att fortsätta att tjäna Sverige i utlandet. ■

Elisabeth Nore